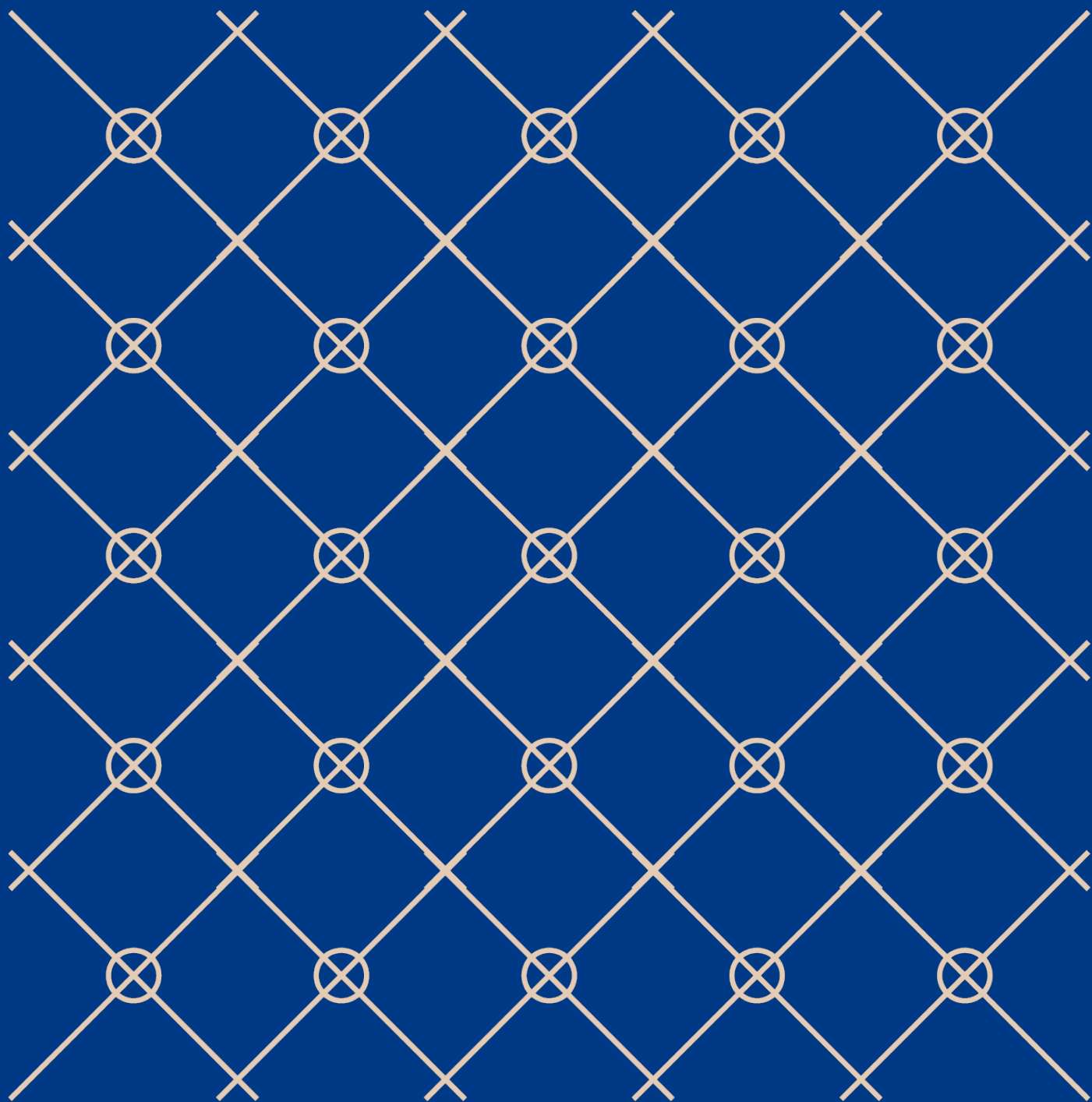

Ondernemingsplan 2023-2026

Stichting Grote Kerk Naarden

01-04-2022

Ontmoetingsplek

Het is vrijdagmiddag 19 september 2025. In Grote Kerk Naarden is het gezellig druk. Een groepje scholieren is volop bezig met de interactieve opdrachten van de erfgoedbeleving. Ook buitenlandse toeristen laten zich deze dag onderdompelen in verleden en heden van het monumentale kerkgebouw. Hier worden bezoekers vanuit verschillende persoonlijke perspectieven meegenomen in ruim 600 jaar dynamische geschiedenis waarvan Grote Kerk Naarden een stenen getuige is, een Baken van Holland.

Ook muzikaal is het gebouw een baken, de akoestiek omarmt je en professionele musici treden er dan ook graag op. Vanavond speelt het Holland Baroque Orchestra een verrassend programma rond Monteverdi. Er komt een druk weekend aan, met onder meer een kinderconcert op zaterdagmiddag. Veel ouders en grootouders met jonge kinderen uit Gooise Meren komen op deze concerten af. Na afloop lunchen ze op een van de terrassen naast de kerk.

Op zondagen staat het gebouw grotendeels in het teken van de religieuze functie die het nog altijd heeft. Aankomende zondag is er een ochtenddienst door de Protestantse Gemeente te Naarden. Het gebouw is aansluitend aan de kerkdienst gratis te bezoeken voor mensen die willen verstillen en een kaarsje willen branden.

Volgende week dinsdag is er de hele dag een zakelijke ontvangst. Op maandag wordt alles daarvoor opgebouwd en komt het gebouw weer in een andere sfeer te staan.

Grote Kerk Naarden is het levendige hart van de stad Naarden, zoals het gebouw bedoeld is. Een inclusieve ontmoetingsplek waar je kunt luisteren, beleven, delen en beschouwen.

In dit Ondernemingsplan geven wij een beeld van hoe wij Grote Kerk Naarden in de periode 2023-2026 tot die inclusieve ontmoetingsplek maken waarbij verdere invulling van de in 2019 ingezette koers centraal staat.

Stichting Grote Kerk Naarden, 1 april 2022.

Vastgesteld door bestuur op 11 april 2022

Foto: Franz van Maanen

Inhoud

1. Management Summary	5
2. Uitgangspositie	6
3. Positionering	7
4. Trends en ontwikkelingen	8
5. Behoud en ontwikkeling monument	11
6. Muziekpodium	13
7. Erfgoedbeleving	16
8. Hart van de samenleving	19
10. Geefkringen	21
11. Organisatie	23

1. Management summary

Stichting Grote Kerk Naarden heeft als doel om het rijksmonument in stand te houden en open te stellen. Vanaf 2019 heeft Stichting Grote Kerk Naarden gewerkt vanuit de nieuwe positionering Baken van Holland, waarmee meer focus en profiel aan het gebouw en de organisatie zijn gegeven. 2022 is vanwege de coronacrisis een hersteljaar. In de periode 2023-2026 werkt de Stichting aan de volgende fase van organisatieontwikkeling vanuit de positionering, binnen drie functies: Muziekpodium, Erfgoedbeleving en Hart van de samenleving. Hiermee wordt tevens gewerkt aan noodzakelijke diversifiëring van inkomsten.

De functie van Muziekpodium wordt verder ontwikkeld. Daarbij gaan we samenwerking aan met muziekgezelschappen waarvan het repertoire goed aansluit bij de sfeer en akoestiek van het gebouw. De artistieke koers voor deze functie wordt vastgelegd vanuit de oorspronkelijke kernkwaliteiten. In de muziekprogrammering is extra aandacht voor doelgroepen in de leeftijdscategorie 20-45 jarigen.

Vanaf 2022 ontwikkelen we een erfgoedbeleving die in 2024 operationeel is. De erfgoedbeleving heeft een multimediale opzet en geeft duiding bij het gebouw en de aanwezige artefacten. De beleving is gericht op verschillende doelgroepen, waarbij gezinnen en scholen speciale aandacht krijgen. De erfgoedbeleving zelf wordt op projectbasis gefinancierd. Voor de exploitatie vragen we in lijn met de ambities aanvullende cultuursubsidie aan.

De functie van Hart van de samenleving heeft al grotendeels vorm in de huidige exploitatie. Wij willen vanaf 2023 de zondag eens per maand meer exclusief beschikbaar stellen voor de religieuze functie van het gebouw, in afstemming met de Protestantse Gemeente Naarden. Op maandag- en dinsdagavond bieden we eens per maand Lokaal Verhaal aan. Lokale non-profit-initiatieven kunnen dan tegen sterk gereduceerd tarief terecht. Op de zakelijke markt willen wij een kleine groei bewerkstelligen. De particuliere en cultureel-maatschappelijke verhuur willen wij stabiliseren.

De geefkringen, tot slot, worden verder ontwikkeld en uitgebreid conform het sponsorbeleid van de stichting. E.e.a. vraagt ook om ontwikkeling in de organisatie, waarbij onder andere aandacht is voor de benodigde formatie en expertise, diversiteit & inclusie, duurzaamheid, milieu & veiligheid en governance.

De geschetste ontwikkelingen leiden in 2026 tot een gezonde, toekomstbestendige exploitatie waarmee Stichting Grote Kerk Naarden voldoende kan doteren aan de instandhouding van het gebouw, waarvoor een meerjarenonderhoudsplan is opgesteld.

2. Uitgangspositie

De statutaire doelstelling (1993) van Stichting Grote Kerk Naarden is instandhouding en ontwikkeling van: monument(en), waaronder Grote Kerk Naarden als centrum van de protestantse gemeente, cultuur en samenleving.

De instandhouding van het monument is zeer sterk afhankelijk van de exploitatie. Stichting Grote Kerk Naarden ontvangt ca. 15% structurele subsidie (gemeente). De overige 85% moet worden opgebracht uit de exploitatie die bestaat uit verhuur, eigen programmering en (vrienden)donaties. Daarnaast zijn er inkomsten uit projectsubsidies (op dit moment programmering en restauratie).

De exploitatie van het gebouw dient jaarlijks een netto-resultaat van ruim 70.000 euro op te leveren dat kan worden toegevoegd aan de voorzieningen voor de monumentale instandhouding (voor 60% gesubsidieerd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) en het niet-subsidiabele onderhoud (verwarming, stoelen, sanitair, etcetera).

We zien de afgelopen jaren dat dit model steeds meer wringt. Met enerzijds steeds omvangrijker onderhouds- en restauratieopgaven en anderzijds andere vormen van samenwerking in de cultuurbranche en toenemende concurrentie op de zakelijke markt, is het noodzakelijk dat Grote Kerk Naarden krachtiger wordt gepositioneerd en zich specialiseert. Daarnaast zijn wij van mening dat het gebouw alles in zich heeft om een inhoudelijk verhaal te vertellen. De op dit gebied ingezette koers ontwikkelen wij daarom verder.

De komende jaren willen wij meer diversifiëren in onze inkomsten, hiermee is in 2020 een start gemaakt. Ook streven wij naar structurele subsidie voor onze functies als muziekpodium en erfgoedbeleving, aansluitend bij onze artistieke ambities in dit plan.

De instandhouding en daarmee gemoeide projecten op het gebied van duurzaamheid, onderhoud en restauratie, blijven komende jaren onverminderd actueel. Deze projecten hebben een eigen dynamiek en begroting en worden in dit Ondernemingsplan om die reden samengevat opgenomen. Er zijn paragrafen gewijd aan duurzaamheid en milieu en aan de restauratie van het tongewelf die in 2024 gepland staat. De financieringsbehoefte van deze onderwerpen valt binnen specifieke projectdoelstellingen en is daarom geen integraal onderdeel van de meerjarenbegroting bij dit ondernemingsplan. Wel zijn de jaarlijkse dotaties opgenomen.

3. Positionering

Eind 2019 koos Stichting Grote Kerk Naarden voor een nieuwe positionering om Grote Kerk Naarden vanuit een eenduidiger profiel te ontwikkelen, aansluitend op trends en beleidsontwikkelingen. Dit resulteerde in de positionering 'Baken van Holland'.

Baken van Holland

Middenin de vesting staat Grote Kerk Naarden: al eeuwenlang een Baken van Holland. Voor schippers op de Zuiderzee, voor de Spaanse troepen en de Geuzen, voor de postkoets in de zeventiende eeuw, voor bewoners en bezoekers in meer dan 500 jaar geschiedenis. Of je nu alleen of met veel bent, het gebouw omarmt je. Met haar zachte licht en wereldberoemde tongewelf boven je hoofd. Grote Kerk Naarden is een podium voor kwaliteit en een plek voor iedereen om te luisteren, beleven, delen en beschouwen.

Missie en visie van de organisatie hebben wij verwoord in een why, how, what.

Why

Grote Kerk Naarden is cultureel, historisch en spiritueel hart van de samenleving. Stichting Grote Kerk Naarden is ervan overtuigd dat Grote Kerk Naarden als uniek historisch monument waarde toevoegt aan de samenleving en stelt zich tot doel om het monument te behouden en te ontwikkelen voor de toekomst.

How

De stichting doet dit door het gebouw als monument te conserveren en toekomstbestendig te ontwikkelen, o.a. door te werken aan duurzaamheid en toegankelijkheid. Door de kerk open te stellen als podium voor kwaliteit én als plek voor iedereen om in te luisteren, beleven, delen en beschouwen. En door verhalen over de kerk te delen, online, in de media, in onze producten en presentaties.

What

Met restauratiewerk en duurzaamheidsmaatregelen maken we het gebouw klaar voor de toekomst. In de kerk vinden concerten van topkwaliteit plaats. Verhalen delen we in educatieve programma's en publieksactiviteiten. We werken samen met andere organisaties, binnen en buiten het Gooi, en maken programma's voor diverse bezoekers. We verhuren het gebouw aan zakelijke partijen voor wie de magistrale plek meerwaarde biedt. Particulieren vinden er een bijzondere huurlocatie voor huwelijk en uitvaart. Met deze activiteiten dragen we zorg voor behoud én ontwikkeling van het rijksmonument.

In de jaren 2020-2021 hebben we, ondanks de coronacrisis, gewerkt aan activiteiten binnen deze positionering. 2022 zien wij als herstel- en overgangsjaar. Vanaf 2023 werken we aan de volgende fase van organisatieontwikkeling met focus op het zijn van een inclusieve ontmoetingsplek vanuit drie kernfuncties.

4. Trends en ontwikkelingen

Een inclusieve ontmoetingsplek willen zijn, gaat uit van een behoefte aan zo'n plek in de samenleving. Grote Kerk Naarden heeft zich in de afgelopen decennia deels al bewezen op dit punt als het gaat om allerlei evenementen die er hebben plaatsgevonden, van concerten tot high end-beurzen. Daarmee ontving het gebouw jaarlijks tot nu toe ca. 60.000 bezoekers, met een oververtegenwoordiging uit de leeftijdscategorie 55+ en de hogere inkomenscategorieën.

Plek voor iedereen

Binnen de nieuwe positionering wordt gewerkt vanuit vier doelgroep-persona's waarmee meer beeld is ontstaan van wie de bezoekers zijn. Vervolgens kan actief worden gestuurd op diversiteit & inclusie in programmering & publiek. Hiermee is in 2020 gestart, met onder meer een educatieprogramma, yoga en meditatie en een muziekserie gericht op 20-45-jarigen. De ontwikkeling van meer inclusieve programma's vraagt ook om andere partners en meer diversiteit in personeel. Dit proces zetten we voort en ligt onder alle activiteiten die we ontwikkelen.

Drie functies

Wij geloven dat je met een monumentaal gebouw het beste invulling kunt geven aan je maatschappelijke doelen als je dichtbij je eigen betekenis en kracht blijft. Onze koers is gericht op drie kernfuncties: Muziekpodium, Erfgoedbeleving en Hart van de Samenleving. Deze functies worden verderop toegelicht.

Landelijk beleidskader

Onze ambities sluiten aan op landelijk erfgoedbeleid van de afgelopen jaren, onder andere verwoord in de beleidsbrief van de Minister van OCW *Erfgoed telt*. "Ons erfgoed telt vanwege de historische waarde, de waarde voor onze leefomgeving en de verbindende waarde. Het gaat niet enkel om instandhouding; het gaat ook om de toegankelijkheid en betekenis voor de samenleving van nu. Het erfgoed is er voor iedereen, ongeacht de plek waar je woont, uit welk gezin je komt of welke culturele achtergrond je hebt. Daarom is het belangrijk dat de verhalen over erfgoed zo veel mogelijk mensen – en vooral ook jongeren – bereiken, dat die verhalen eigentijds zijn en aansluiten bij de belangstelling en diverse samenstelling van de bevolking van het Nederland van nu."

Immaterieel erfgoed

Ook immaterieel erfgoed is belangrijk onderdeel van het landelijk erfgoedbeleid. De verbinding tussen materieel en immaterieel erfgoed komt onder meer terug in de muziektradities in Grote Kerk Naarden. De Matthäus Passion door de Nederlandse Bachvereniging in Grote Kerk Naarden hebben wij om die reden samen voorgedragen voor de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland, waarop de traditie september 2021 is bijgeschreven.

Religieus erfgoedbeleid

In de afgelopen kabinetsperiode was er tot slot speciale aandacht voor religieus erfgoed. Als een van de twaalf leden van het landelijke Grote Kerken Overleg (GKO) participeerden we in de innovatieve Duurzaamheidsprijsvraag Sublieme Schoonheid, Sublieme Duurzaamheid, uitgeschreven door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en het Atelier Rijksbouwmeester. Dit beleid krijgt een vervolg waarin we blijven participeren.

In opdracht van het Grote Kerken Overleg en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is in 2021 door Berenschot een onderzoek naar de positie van iconische grote kerken in het cultuurlandschap en -beleid uitgevoerd. De uitkomsten hiervan vormen tevens een belangrijke onderlegger voor het gesprek met stakeholders komende jaren.

Gemeentelijk/regionaal

In 2020-2021 heeft Gemeente Gooise Meren onderzoek uitgevoerd naar het cultuuraanbod in de gemeente, de wensen van bewoners en de samenwerking met en behoeften van cultuurspelers. Dit onderzoek vormt de onderlegger voor het nieuwe cultuurbeleid. Op erfgoedgebied heeft de gemeente een culturele biografie laten schrijven over het erfgoed en landschap van de gemeente.

Uit het participatieonderzoek is onder meer gebleken dat de doelgroepen kinderen en jongeren moeilijk bereikt worden. De doelgroepen binnen de leeftijdscategorie 20-45-jarigen weten de culturele instellingen in de eigen gemeente niet goed te vinden. Het aanbod wordt o.a. 'tuttig' en te weinig hip gevonden. Ouders met (jonge) kinderen worden genoemd als groep die nauwelijks lokaal aan cultuur deelneemt. Dit beeld komt overeen met bevindingen uit regionaal onderzoek. Hier vallen werelden te winnen. De genoemde doelgroepen krijgen komende jaren speciale aandacht in onze programma's.

Binnen- en buitenlands toerisme

Gooise Meren is onderdeel van de Metropoolregio Amsterdam. Ook op toeristisch-recreatief gebied wordt er samengewerkt. De trend is dat Amsterdam bezoekers de komende jaren blijft aanmoedigen om in de bredere metropoolregio op stap te gaan. De samenwerking binnen Visit Gooi & Vecht en het feit dat Naarden-Vesting Werelderfgoed is geworden als onderdeel van de Hollandse Waterlinie, creëert een toenemend bezoekerspotentieel, zowel uit binnen- als uit buitenland.

Dankzij onderzoek van het NBTC uit 2019 weten we goed wat binnen- en buitenlandse toeristen interesseert aan Nederlandse kerken. Het onderzoek is uitgevoerd vanuit het Mentalitymodel van Motivaction, waarmee wij ook werken. Het biedt waardevolle informatie over doelgroepen en welk soort informatie zij zoeken en is een van de onderleggers bij de ontwikkeling van de erfgoedbeleving in Grote Kerk Naarden.

Deze trends en ontwikkelingen, en onze eigen bezoekerservaringen (onder andere van het project Hemelbestormers), worden meegenomen in onze plannen komende jaren.

Foto: Arjan Bronkhorst

5. Behoud monument

In 2021 is op basis van de leidraad Subsidiabele Instandhouding Monumenten een zes-jarenplan opgesteld voor het onderhoud van Grote Kerk Naarden vanaf 2023. Voor het meerjarenonderhoud voor de jaren 2023-2028 wordt naar verwachting begin 2023 subsidie aangevraagd. Vanaf 2022 besteden we daarnaast veel aandacht aan de funding van een omvangrijk restauratieproject: de restauratie van het beschilderde tongewelf uit 1518 die vanaf najaar 2024 gepland staat.

Meerjaren Instandhouding

Bedrag: ca. 600.000 euro verdeeld over 6 jaar.

Eigen bijdrage: 40.000 euro per jaar.

Werkzaamheden 2023-2028 onder meer: herstel steunbeerkoppen, afzaten ramen en lijsten; herstel beglazing; herstel zerken en tegelvloer; stucwerk; schilderwerk; dakgoten en hemelwaterafvoer; brandbestrijdingsinstallaties; gasinstallaties; verwarmingsinstallaties; ventilatie en luchtbehandeling; elektrotechnische installaties; klinkende monumenten.

Uit de exploitatie dient in 2023-2028 jaarlijks 40.000 euro eigen bijdrage gedoteerd te worden aan de instandhouding. Per opgave wordt bekeken welke fondsen kunnen worden aangeschreven. We gaan in de meerjarenbegroting uit van 20.000 euro aan kosten voor onderhoud dat uit eigen middelen moet komen. De andere 20.000 euro willen we uit aanvullende inkomsten dekken.

Overig onderhoud en reserveringen

Bedrag: 30.000 euro per jaar.

Jaarlijks dient uit de exploitatie gedoteerd te worden aan voorzieningen voor onderhoud en reserveringen die niet subsidiabel zijn. Het gaat bijvoorbeeld om stoelen, keukenvoorzieningen, toiletten.

Restauratie tongewelf

Vanaf najaar 2024 staat de restauratie van het beschilderde tongewelf gepland. Conditieonderzoek in 2020-2021 heeft uitgewezen dat restauratie dringend nodig is. Er is sprake van meerdere schadefenomenen, waaronder loszittende verf, scheuren in het hout en vuil en vlekken. Op dit moment worden de restauratievisie, een gedetailleerde subsidiabele begroting en een planning gemaakt. Bij de restauratie is een Adviescommissie betrokken bestaande uit experts uit het restauratie- en museale veld.

Bedrag: 2,6 miljoen euro.

Duur: 2,5 jaar

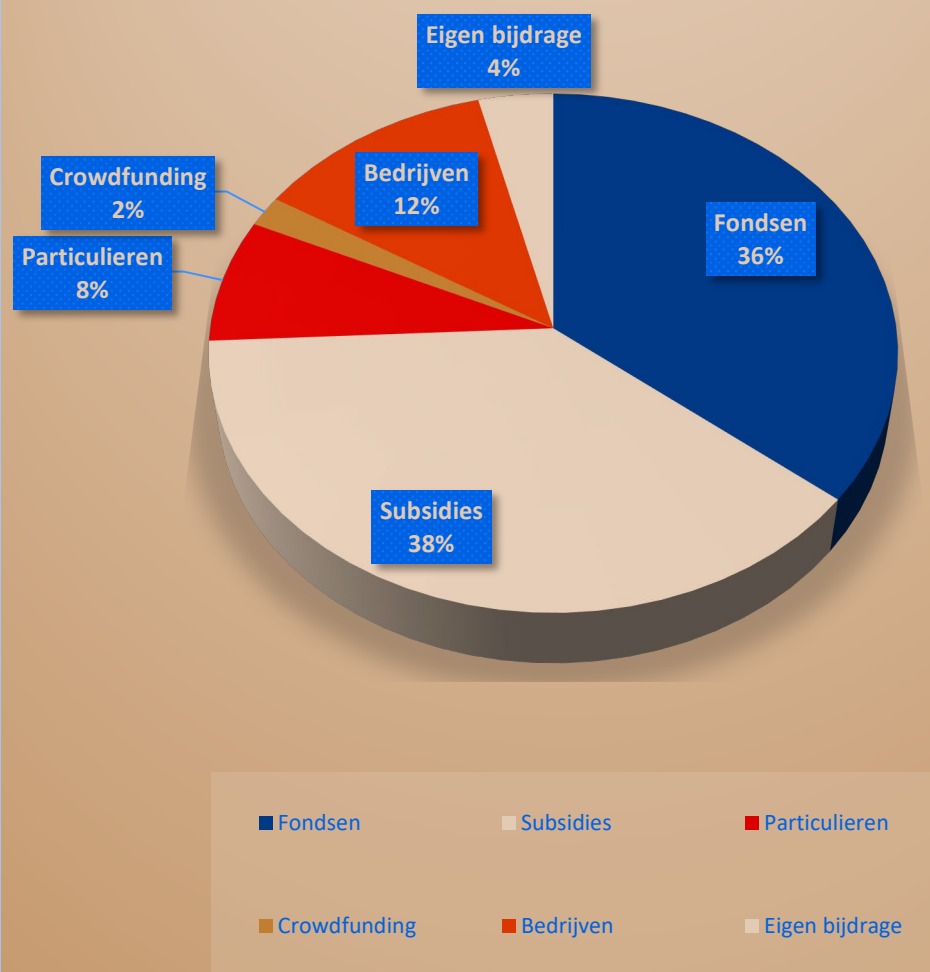
Funding restauratie

Er zijn verschillende gesprekken gaande met potentiële financiers. Ook is een Comité van Aanbeveling samengesteld dat vanuit het eigen netwerk meewerkt aan de funding van de restauratie.

Voor de gehele opgave hebben wij een mix van publieke en private financiers samengesteld. De globale verdeling over deze partijen is in de figuur hieronder te zien.

Uit de exploitatie, specifiek uit de Geefkringen rond Stichting Grote Kerk Naarden, dient in 2022-2027 jaarlijks ca. 15.000 euro gedoteerd te worden aan de restauratie van het tongewelf.

Funding €2,6 mio voor restauratie tongewelf Grote Kerk Naarden 2024-2027

6. Muziekpodium

Grote Kerk Naarden is een kerkgebouw uit de Late Middeleeuwen. Het gebouw werd als christelijke kerk gewijd in 1479. Een belangrijk onderdeel van de mis vormde de muziek. Muziek in de kerk is zo oud als de kerk zelf. Lange tijd stond de muziek geheel ten dienste van het geloof. De schilderijen en altaren waren samen met de architectuur en de muziek een Gesamtkunstwerk van christelijke symboliek.

Ontwikkeling van kerkmuziek

De muzieknootatie ontstond in de 12de eeuw en veel componisten richtten zich op kerkmuziek, ze waren namelijk vaak zelf priester. Voor musici was kerkmuziek spelen bijna de enige manier om rond te komen van hun beroep. De ontwikkeling van de muziekgeschiedenis was op die manier acht eeuwen verbonden met de kerkgeschiedenis in Europa.

Muziek was altijd een belangrijk onderdeel van de mis en later van de protestantse eredienst. De Matthäus-Passion van Johann Sebastian Bach (1727) is daar een belangrijk voorbeeld van dat in Grote Kerk Naarden bijzondere betekenis heeft. De Nederlandse Bachvereniging werd in 1921 opgericht in Grote Kerk Naarden om de muziek weer dichterbij de oorspronkelijke betekenis te brengen, zoals Bach die bedoeld had. In 1922 ontstond zo de Matthäus-traditie.

Kernkwaliteiten Muziekpodium

In de functie van Muziekpodium blijven we dichtbij de voornaamste kwaliteiten van het gebouw: de magistrale ruimte en de akoestiek. In het kerkgebouw krijgen met name vocalen en barokmuziek echt vleugels. De muziek van Johann Sebastian Bach moest volgens de oprichters van de Bachvereniging niet voor niets daar klinken waar die bedoeld was: in een kerkgebouw. Akoestiek en ruimte vormen vertrekpunten in de muziekprogrammering. Daarbij beperken we ons zeker niet tot barok en vocaal. We zoeken vanuit de basis naar crossovers in tijd, in disciplines, in vorm. Zo krijgt de eeuwenoude relatie tussen kunst en erfgoed een dynamische invulling.

Programma Muziekpodium

2022 vormt een aanloopjaar waarin de nieuwe programmering deels vorm krijgt. In de muziekagenda zijn vanaf dan vertrouwde namen te vinden als De Nederlandse Bachvereniging, Ciconia Consort en De Nederlandse Händelvereniging, maar ook nieuwe partners, van klassieke muziekgezelschappen tot spoken word artiesten en moderne dansgezelschappen die de dialoog met muziek en erfgoed aangaan. De eigen series Magistrale Momenten en Orgel Anders zijn vaste waarden in de programmering.

Samenwerking

We stemmen het aanbod af met wat er in de regio wordt aangeboden. Ook lokaal vindt samenwerking plaats, zoals sinds 2021 met pianopodium Bij Andreas en met Spant dat de ticketverkoop voor ons verzorgt. Incidenteel vindt waar dat van toegevoegde waarde is, ook samenwerking plaats in projecten die zich rond meerdere podia afspelen, zoals de huidige samenwerking tussen meerdere grote kerken in Nederland.

Planning

In 2021-2022 is een start gemaakt met een kleine pilot eigen programmering (muziek, dans en orgelmuziek). Vanaf 2023 wordt deze programmering verder uitgebouwd, waarbij in 2026 een stabiele basis dient te zijn ontstaan.

Financiële randvoorwaarden

Het vervullen van de functie van muziekpodium lukt niet zonder structurele subsidie, temeer daar gezelschappen niet meer zoals voorheen vaste huurprijzen kunnen betalen. De nu gangbare constructies van partage en uitkoop brengen meer financiële risico's voor de podiumorganisatie met zich mee. Voor het vervullen van de culturele functies willen we parallel aan de professionalisering van de organisatie een beroep doen op meer structurele vormen van financiering.

Inhoudelijke randvoorwaarden

Voor de samenstelling van de concertagenda is aanvullende expertise van een (freelance) programmeur nodig. De marketing en communicatie rond de programmering vraagt op den duur om extra structurele formatie.

Doelstellingen Muziekpodium

Vanaf 2025 ontvangt Stichting Grote Kerk Naarden podiumsubsidie die in verhouding staat tot de ambities rond de functie Muziekpodium.

In 2026 is Grote Kerk Naarden een goed bezocht podium voor professionele (klassieke) podiumkunsten met een belangrijke regionale functie.

In 2026 vinden ca. 40 professionele podiumkunstproducties per jaar plaats in Grote Kerk Naarden, waarvan 7 orgelconcerten, 8 eigen serieconcerten en ca. 25 externe producties.

Nederlandse Bachvereniging, Allerzielen 2021. Foto: Hans van der Woerd.

7. Erfgoedbeleving

Als erfgoed draagt Grote Kerk Naarden de betekenislagen van ruim zes eeuwen in zich mee. We noemen het ook wel een bezielend gebouw; als religieus erfgoed is het bij uitstek een plek die betekenis krijgt door wat mensen er denken, voelen en meemaken. Kerkgebouwen zijn vanuit de traditie gebouwen van samenkomst waar ervaringen worden gedeeld, rond muzikale verwondering, maar ook doop, huwelijk en uitvaart en geloofsbeleving. Uniek in Europa is het tongewelf, dat tussen 1509 en 1518 over de hele lengte is beschilderd met Bijbelse scènes. Het maakt van Grote Kerk Naarden de Sixtijnse kapel van het Noorden.

Grote historische gebeurtenissen

Het gebouw in de strategisch gelegen Middeleeuwse stad is getuige van de lokale impact van grote gebeurtenissen in de geschiedenis. Bij wijding maakt het onderdeel uit van het ongedeelde christendom. Het wordt ontdaan van altaren en beelden in het staartje van de Beeldenstorm. Dan is het een schuilplek tijdens het Bloedbad van Naarden. Vervolgens gaat het als protestantse kerk verder. Misschien werpt Napoleon wel even een blik naar binnen, als hij in 1811 in Naarden de vestingwerken komt inspecteren tijdens de Franse bezetting. Beschoten wordt het gebouw ook nog, tijdens het beleg van Naarden. In de Tweede Wereldoorlog wordt een van de klokken geroofd en omgesmolten. Intussen blijft deze stenen dame overeind, als Baken van Holland, waar ze vandaag nog steeds uit het landschap oprijst.

Project Hemelbestormers. Tongewelf 1509-1518. Foto: Masha Bakker.

Kernkwaliteiten Erfgoedbeleving

Vanaf 2022 ontwikkelen we een permanente erfgoedbeleving in het gebouw die in 2024 operationeel is. De presentatie gaat uit van verschillende betekenislagen en is interactief van opzet. De in het gebouw aanwezige collectie – waaronder het beschilderde tongewelf uit

1518, de 15de-eeuwse en 17de-eeuwse preekstoel, het koorhek en de orgels – krijgt meer duiding. Op die manier willen we de verhalen en perspectieven rond het gebouw ontsluiten, zonder grote permanente ingrepen te doen in het interieur, dat immers meerdere functies moet dienen.

Programma Erfgoedbeleving

Artistiek uitgangspunt van de erfgoedbeleving zijn de mensen die door de eeuwen heen betekenis hebben gegeven en ontleend aan het gebouw en er geloof, hoop en liefde hebben gevonden. Daarmee blijven we dichtbij de intrinsieke waarde van het bezielde erfgoed en zijn we van toegevoegde, aanvullende waarde ten opzichte van andere musea in Naarden-Vesting en Gooise Meren. In de ontwikkeling van de erfgoedbeleving werken we samen met een toonaangevend conceptueel bureau. De kracht van het gebouw zoals het is, is uitgangspunt.

Educatie

In samenwerking met Stichting Omgevingseducatie Gooi, Vecht en Eemstreek is voor bovenbouw primair onderwijs in 2020 het programma *Ontdek de schatten van Grote Kerk Naarden* ontwikkeld. Het spreekt alle zintuigen aan en bestaat uit interactieve opdrachten. Voor de begeleiding van het programma zijn een aantal vrijwilligers als educator opgeleid. Voor families zijn er opdrachten met Vitus de Kerkkat. Het educatieve aanbod wordt vanaf 2022 uitgebreid parallel aan en in wisselwerking met de erfgoedbeleving.

Samenwerking

In overstijgende programmering en in de collectieve promotie van Naarden-Vesting als aantrekkelijke (toeristische) bestemming werken we samen met de musea in Gooise Meren, de Gele Loods, Gooise Meren Marketing en Visit Gooi en Vecht.

Planning

Het multifunctionele gebruik van het gebouw stelt eisen aan de erfgoedbeleving. Samen met een conceptueel- en ontwerp bureau worden uitgangspunten en een programma van eisen gemaakt. De planning is dat de erfgoedbeleving in 2024 operationeel is. We positioneren Grote Kerk Naarden nadrukkelijk niet als een museum, maar vragen naar model van de Oude Kerk Amsterdam wel de Museumstatus aan om Museumkaarthouders te kunnen verwelkomen en op overige manieren aansluiting te zoeken bij het Nederlandse museumveld.

Financiële randvoorwaarden

Voor de ontwikkeling van de erfgoedbeleving zijn fondsen en sponsors doorslaggevend. Het verwerven van de Museumstatus is daarnaast belangrijk. Ook bij de Gemeente Gooise Meren wordt een verhoging van de exploitatiesubsidie aangevraagd, aansluitend op bezoekersaantallen en ambities.

Inhoudelijke randvoorwaarden

De documentatie en duiding van de collectie vraagt om expertise van in ieder geval een collectiemedewerker. Deze is op dit moment niet aanwezig in de organisatie. Wel hebben de samenwerkende musea in het Gooi een collectiemedewerker die op de verschillende locaties

werkt. Onderzocht wordt of bij deze samenwerking aangesloten kan worden. Voor de marketing en communicatie rond de erfgoedbeleving wordt voorzien in structurele extra uren per 2025, waarmee ook de functie muziekpodium gediend is.

Restauratie tongewelf 2024-2026

In 2024 start de restauratie van het beschilderde tongewelf. Inhoudelijk zijn er raakvlakken met de erfgoedbeleving. Tijdens het onderzoek in 2020-2021 konden bezoekers op 25 meter hoogte tussen de schilderijen door lopen, onder de projecttitel *Hemelbestormers*. Dit project was een groot succes met – ondanks kleine groepen en coronamaatregelen – 8.000 betalende bezoekers in vijf maanden tijd.

In de ontwikkeling van de erfgoedbeleving wordt onderzocht of en hoe de restauratie (tijdelijk) in de presentatie kan worden meegenomen.

Doelstellingen Erfgoedbeleving

Vanaf 2024 voert Stichting Grote Kerk Naarden de Museumstatus en ontvangt de organisatie exploitatiesubsidie die in verhouding staat tot de ambities rond de functie Erfgoedbeleving.

In 2026 biedt Grote Kerk Naarden een goed bezochte erfgoedbeleving met op jaarbasis tenminste 15.000 betalende bezoekers.

In 2026 vinden jaarlijks 500 schoolkinderen hun weg naar Grote Kerk Naarden voor deelname aan het educatieprogramma.

8. Hart van de samenleving

Hart van de samenleving is een functie die zowel visueel als inhoudelijk evident is. Grote Kerk Naarden staat letterlijk middenin Naarden-Vesting en het gebouw is van oudsher een plek van samenkomst. Vanaf de Middeleeuwen werd er gebeden, gevierd, gerouwd, gehandeld en geschild. De kerk is een toevluchtsoord, en aan die functie willen we blijvend en pluriform inhoud geven.

Kernkwaliteiten

Het gebouw heeft een omhullend karakter, door de serene rust die er heerst, door het licht en de vorm van de gewelven. Het omarmt je, of je nu met tien of met duizend mensen bent. Deze kwaliteiten maken het heel geschikt voor samenkomsten waarbij de magistrale sfeer iets toevoegt aan de inhoud van het evenement.

Programma

Binnen de functie Hart van de samenleving stellen wij het gebouw open voor anderen die er hun eigen betekenis aan toevoegen. We onderscheiden vier categorieën:

1. Religie en Bezinning: Religieuze bijeenkomsten en bezinningsprogramma's
2. Particulier: Huwelijk en uitvaart
3. Zakelijk: beurzen, relatieontvangsten, diners, bedrijfspresentaties
4. Cultureel-maatschappelijk: niet-commerciële initiatieven uit de regio

1. Religie en bezinning

De Protestantse Gemeente te Naarden (PGN) geeft inhoud en betekenis aan de religieuze functie van het gebouw. Vanuit die oorsprong is in de jaren negentig van de vorige eeuw ook de Stichting Grote Kerk Naarden opgericht, zodat de kerkgemeenschap kon blijven kerken in het gebouw terwijl de zorg voor het rijksmonument bij de stichting kwam te liggen. De religieuze functie geeft het gebouw een extra gelaagde betekenis. De inhoudelijke verantwoordelijkheid voor deze functie ligt bij de PGN. Wij willen vanaf 2023 de zondag exclusiever reserveren voor religieus gebruik. Dat betekent dat we elke eerste zondag van de maand het gebouw de hele dag reserveren voor religieuze invulling, dat er uitbreiding mogelijk is naar verhuur voor oecumenische diensten, of aanvullende religieuze bijeenkomsten, in afstemming met de PGN. Ook stellen we het gebouw iedere zondag na de kerkdienst tot begin middag gratis open voor bezoekers die er alleen willen 'zijn', een kaarsje willen branden of verstillings zoeken. Los daarvan staat de meer 'alternatieve bezinning' zoals yogaprogrammering, die we zelf organiseren.

2. Particulier, zakelijk, cultureel-maatschappelijk

Voor de huwelijks- en uitvaartmarkt verwachten we de komende jaren lichte groei. Op de zakelijke markt zetten we in op kleine groei tot een min of meer stabiel niveau in 2026. Hierbij geven we ons rekenschap van de druk die bij dit type evenementen ontstaat op de lokale omgeving. Daarom stellen we een maximum aan het aantal beurzen. De cultureel-maatschappelijke categorie bestaat uit de al lopende serie Lokaal Verhaal. Regionale partijen kunnen eens per maand op maandag of dinsdag tegen sterk gereduceerd tarief terecht voor kleinere evenementen. In de categorie cultureel-maatschappelijk vallen daarnaast een aantal al langer bestaande samenwerkingen. Hier ambiëren we geen groei.

Samenwerking

Er zijn diverse bestaande samenwerkingen op dit gebied die we de komende periode continueren waar dit wenselijk is en voor zover dit past binnen de koers.

Planning

Vanaf 2023 is een toename van inkomsten op de zakelijke markt opgenomen in de begroting waarbij in 2026 een stabilisatie wordt verwacht. De acquisitie en marketing voor deze groei worden vooralsnog door de huidige bezetting opgepakt.

Financiële randvoorwaarden

Voor de doorontwikkeling van deze functie zijn geen grote investeringen noodzakelijk. Wel staat de renovatie van de toilettengroep en de keuken op de wensenlijst. Hiervoor zal na de coronacrisis echter eerst een toename van de inkomsten nodig zijn. Er zijn daarom op dit moment geen investeringen voor deze functie in dit plan opgenomen.

Inhoudelijke randvoorwaarden

Om aantrekkelijk te blijven voor met name de particuliere en zakelijke markt, is het handhaven en waar nodig verbeteren van het serviceniveau belangrijk. In de uitvoering is de organisatie in grote mate afhankelijk van vrijwilligers. Het werven van nieuwe vrijwilligers is de komende jaren een uitdaging en aandachtspunt. Het blijven meebewegen met eisen die gesteld worden aan service, uitstraling en faciliteiten is dat eveneens. In 2021 is daartoe bijvoorbeeld een nieuwe LED- evenementenverlichting gerealiseerd en is een samenwerking gestart met een nieuwe audiovisuele leverancier.

Doelstellingen Hart van de Samenleving

In 2026 biedt Grote Kerk Naarden op zondagen primair plek aan de religieuze functie van het gebouw met naast ochtendkerkdiensten de eerste zondag van de maand waar daar wens naar is ook andere religieuze bijeenkomsten, in afstemming met de Protestantse Gemeente Naarden.

In 2026 is de omzet vanuit de zakelijke markt gestegen, waarbij rekening wordt gehouden met de impact van deze evenementen op de lokale omgeving.

In 2026 is Grote Kerk Naarden herkenbaar en vindbaar als locatie die vanuit de functie Hart van de Samenleving ruimte biedt aan evenementen binnen de vier categorieën.

8. Geefkringen

Als inclusieve ontmoetingsplek creëren we betrokkenheid bij stakeholders, publiek en de community van Naarden-Vesting. Fondsen en sponsors worden vanuit onze inhoudelijke missie en het verhaal van onze locatie aangesproken. Culturele partners (zakelijke en cultureel-maatschappelijke markt) binden we aan ons vanuit onze maatschappelijke functie en overtuiging. De lokale community betrekken we door hen uit te nodigen, te betrekken bij ons werk en door donateurs (Vrienden) onder hen te werven.

Zakelijke geefkring: Sponsor Club

Met de zakelijke sponsorclub wordt invulling gegeven aan een constante stroom van inkomsten vanuit bedrijven. Deelnemers zijn bedrijven uit de regio die het gebouw omarmen. Zij hebben affiniteit met het rijksmonument en willen graag van toegevoegde waarde zijn in het behoud en ontwikkeling ervan.

Particuliere geefkringen: Vriend & Patroon

Onze donateurs delen een liefde voor cultuur en erfgoed en een besef dat het voortbestaan ervan mede afhankelijk is van niet-overheidssteun. Zij verbinden zich aan Stichting Grote Kerk Naarden vanuit filantropisch oogpunt.

Relatiebehoud is een belangrijk onderdeel van de donateurswerving. Met o.a. een jaarlijkse Vriendenmiddag worden particuliere gevers meegenomen in onze plannen voor het nieuwe seizoen.

Schenken, Legaten & Nalatenschap, Fonds op Naam

Particulieren kunnen ons steunen met een incidentele of jaarlijkse gift. De communicatie over de mogelijkheid van schenkingen en nalatenschappen, inclusief de Geefwet en fiscale voordelen, is vanaf 2022 terug te vinden in de communicatie-uitingen van de Stichting. Daarnaast wordt er in de toekomst gewerkt met de filantropie-afdelingen van banken en vermogensfondsen.

ANBI-status

Stichting Grote Kerk Naarden heeft de Culturele ANBI-status. Donateurs van culturele ANBI's hebben een belastingvoordeel, opgenomen in de Geefwet.

Bestemming geefkringen 2023-2026

De netto inkomsten uit geefkringen komen in de periode 2023-2026 grotendeels ten goede aan het project Restauratie Tongewelf, waarvoor 2,6 miljoen euro vanuit publiek-private financieringsbronnen bijeen wordt gebracht. Daarnaast wordt vanuit de geefkringen gedoteerd aan instandhouding van het monument.

Afbeelding van Maria Magdalena op het beschilderde tongewelf, 1518. De schilderijen werden mogelijk gemaakt door diverse schenkers, waaronder particulieren uit de omgeving.

9. Organisatie

Stichting Grote Kerk Naarden is een organisatie zonder winstoogmerk. Een klein team van professionals werkt samen aan de organisatiedoelen.

Formatie

De stichting bestaat uit een (onbezoldigd) vijfköppig bestuur, een directeur, een relatiemanager, een office manager, een producer, een administrateur en een coördinator vrijwilligers en evenementen. Daarnaast werkt de organisatie met een flexibele schil van project- en productiegebonden freelancers. De Stichting Grote Kerk Naarden heeft in totaal 3,5 fte medewerkers in dienst. Tot slot zijn er vrijwilligers actief in de opbouw en publieksbegeleiding van producties.

Governance

Op dit moment werkt de stichting met een bestuur-directie-model. Onderzocht wordt hoe de governance in de toekomst het beste ingericht kan worden, rekening houdend met de ontwikkeling waarin de organisatie zich bevindt.

Diversiteit en Inclusie

De komende jaren zijn diversiteit en inclusie belangrijke thema's voor zowel programma & publiek, als personeel & partners. In de organisatie wordt meer bewustzijn gecreëerd over deze thema's. Dit doen we door in gesprek te gaan met doelgroepen en diversiteit in het team en de groep vrijwilligers na te streven.

Duurzaamheid, Milieu en Veiligheid

Op het gebied van duurzaamheid heeft Stichting Grote Kerk Naarden de afgelopen jaren grote stappen gezet. Zo is er met behulp van een bijdrage van de Bankgiroloterij uit 2016 een zeer innovatief verwarmings- en ventilatiesysteem aangelegd, zijn er tochtportalen geplaatst en is alle verlichting vervangen door laagverbruik LED. Toch blijft aan een monumentaal gebouw als Grote Kerk Naarden een hoog energieverbruik verbonden. Ondanks de maatregelen die al genomen zijn, blijft duurzaamheid hoog op onze agenda staan.

Wij waren als één van de negen partners aangesloten bij het Duurzaamheidstraject Sublieme schoonheid, sublieme duurzaamheid. Interdisciplinaire teams hebben daarin nieuwe duurzaamheidsoplossingen bedacht voor monumentale stadskerken, in opdracht van Atelier Rijksbouwmeester en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Dit traject krijgt een vervolg waarin Grote Kerk Naarden participeert.

Op het kantoor van de stichting staan we ook stil bij onze footprints. Zo zijn veel werkprocessen het afgelopen jaar van papier naar digitaal gegaan, scheiden we afval beter, en komt een groot deel van de medewerkers autovrij naar het werk.

Veiligheid van medewerkers, vrijwilligers en het gebouw heeft de afgelopen tijd extra aandacht gekregen, die we continueren. Zo is er een verbeterd BHV-plan en is een groot aantal vrijwilligers het afgelopen jaar opgeleid tot BHV'er. Bij het in de praktijk verder verbeteren van het plan is een collega-cultuurinstelling geraadpleegd. Er is een nieuw vrijwilligersbeleid

geformuleerd en er zijn aanvullende procedures geschreven om verantwoord en veilig te kunnen werken. Tot slot is de brandveiligheid van het gebouw sterk verbeterd. Het alarmsysteem in het gebouw is gekoppeld aan een brandmeldinstallatie, er zijn aerosols geplaatst en schakelkasten zijn afgeschermd van stof en vuil. Dit alles in overleg met brandweer, brandveiligheidsexperts, de monumentenarchitect en de installateur.

Tot slot

Dit ondernemingsplan beschrijft hoe wij Grote Kerk Naarden de komende jaren verder willen ontwikkelen tot een inclusieve plek om te luisteren, beleven, delen en beschouwen. Net als bij de bouw van de kerk in de Middeleeuwen en de restauraties en verbouwingen door de eeuwen heen om het aan te passen aan de eisen van de moderne tijd, valt of staat het slagen hiervan met de inzet van betrokkenen. Als stichting beheren wij het monument, maar het is ook een rijksmonument, van en voor de samenleving. Wij nemen graag samen met de lokale, provinciale en landelijke overheden, fondsen, gevers en bezoekers de verantwoordelijkheid om het gebouw ook voor toekomstige generaties als die inclusieve plek geopend te houden.

Stichting Grote Kerk Naarden

2022 Alle rechten voorbehouden.